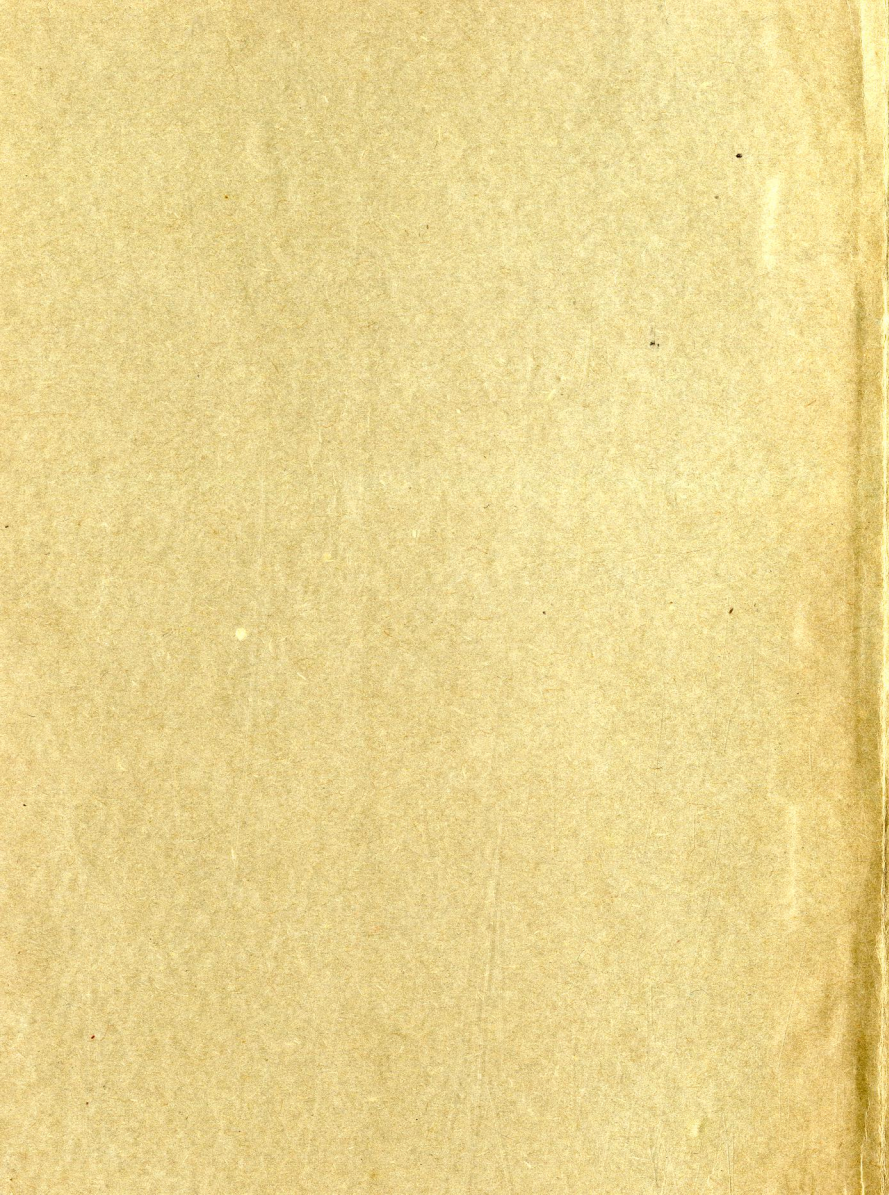
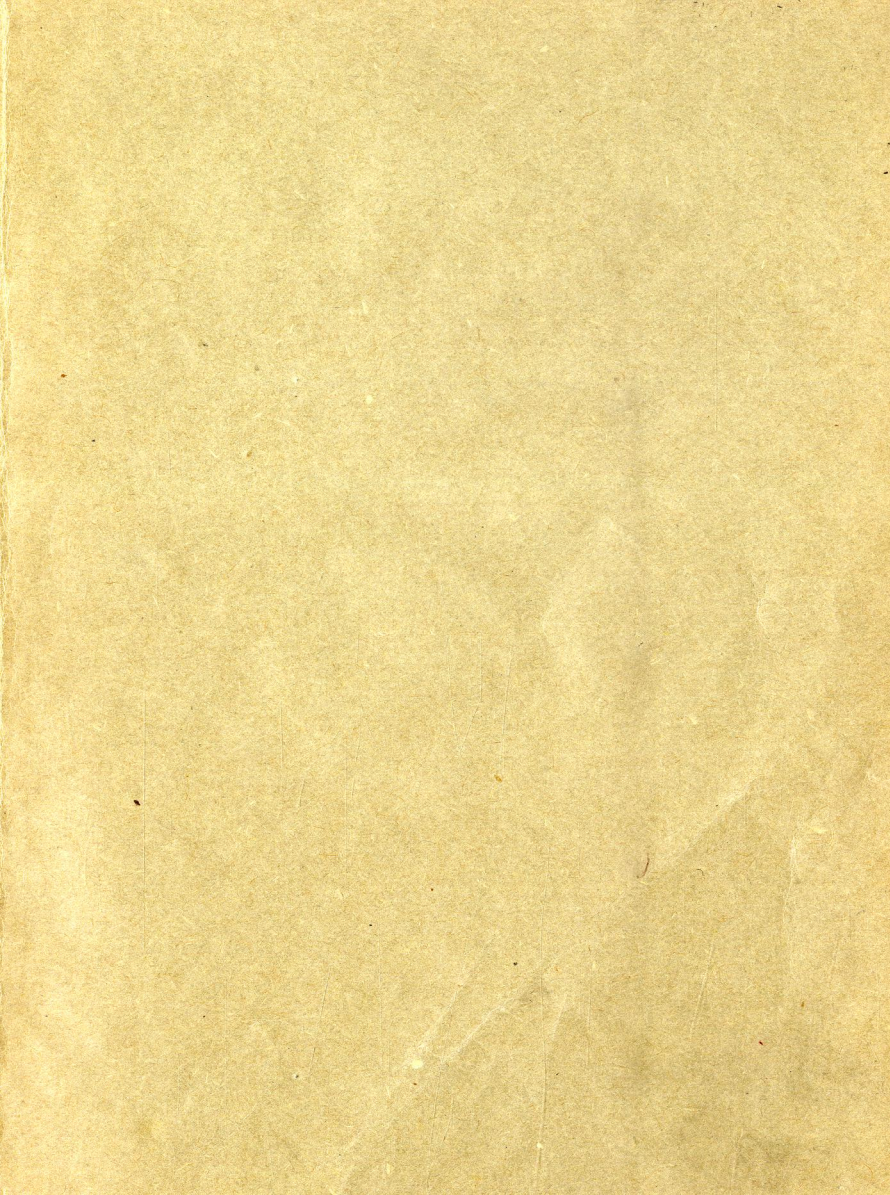

92

36456

~~ВРАХ~~

О. Мицюк.

5985

Ціна 30 коп.

ПРО АВТОНОМІЮ УКРАЇНИ В ФЕДЕРАТИВНІЙ РОСІЇ.

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

Л у б н і.

Друкарня Б. Левітанського, буд. Шемета.

1917.

929

ПРО АВТОНОМІЮ УКРАЇНИ
В ФЕДЕРАТИВНІЙ РОСІЇ.

Ч. инв. 1558/933 р.
А 287

Львів. Бібліотека
АН УРСР

Л у б н і.

Друкарня Б. Левітанського, буд. Шемета.

1917.

X 620.41

2011

A 287.

Про автономію України в Федеративній Росії. *)

Соціалізм та націоналізм.

Соціалізм та націоналізм це—два полюси, біля котрих вертиться світ, говорить проф. Зомбарт. І справді, соціалізм веде до того, щоб і бідний чоловік не голодав, а мав що їсти; а націоналізм каже, щоб кожна та нагодована людина оставалась такою, якою вона є. Соціалізм дбає більш про матеріяльний бік людського життя, націоналізм пильнує про духовний: хто вродився великоросом, німцем, українцем, євреєм—той не перевертаючись в когось другого так і нехай собі буде. Нехай зберігають люди свою особливу, оригінальну вдачу, свою індивідуальність. Це потрібно для щастя народів для поступу, для всієї світової цивілізації.

Поступ в різ-

норномаїтості. Бо поступ (прогрес) світовий не в однамаїтости. однамаїтости (однообразі). Горе було б, як би на світі всі трави, всі звірі, всі люде... були однакові. І добре, що ми маємо цілий килим різних трав, багацько неоднакових звірів. що не стріваємо чоловіка аби він, як дві краплі води, був схожий на когось другого. Різномаїтість (разнообразіє) саме і є те, що треба. Різномаїтість—потрібна для поступу. Поступ в різномаїтости, всього на світі, а перш усього в різномаїтости людей. Тим краще для його, чим менше люде будуть схожі один на другого, чим більше буде людських індивідуальностей і чим більше буде народів. Кожний бо нарід-чи то французський, чи грузинський, чи наш український—заховує в собі, береже і розвиває всі кращі боки національної індивідуальності, через виховування індивідуальности кожної

*) Це є конспект моїх лекцій, прочитаних в травні у Києві учителям Київського повіту на курсах українознавства, перших на Вкраїні пореволюційній, почасті виправлений та доповнений.

окремої своєї одиниці, окремого француза, грузина, українця і т. д. От же для поступу треба зберігати таким, яким він є, кожного чоловіка. Для поступу необхідно, аби окремі народи оставалися сами собою. Завмерла б і загибла б вся культура, все що є кращого в світі, як би замість окремих національностей (народностей), як от українська, німецька, великоруська, французька та інші, постала б на весь світ тільки одна якась народність, і всі люде,—чому ніколи не бувають!—засалакали б на одній мові. Для поступу треба, щоб не зникали, а зберігалися різні національності. Кожна бо з їх, по дотепному виразу небіжчика проф. Градовського, в загально людський запашний букет культури вносить свою особливу, не похожу на другі, запашну квітку. Утрата (нівеляція) одної якоїсь народности, недохват однієї квітки, то вже утрата для цивілізації всього світа. То ж во ім'я світлого будучого всієї людськості, а не ради тільки своїх, хоч і законних інтересів, зберігаємо, пестимо і леліємо наш український національний тип, оставаймося українцями, де б тільки не були і що б не робили!

Самооприділення і автономія.

Кожному чоловікові треба знати своє місце на землі і серед других собі подібних людей. Раб, прикутий ланцюгом до галери, не міг вільно опрeділювати собі місце під сонцем,—то ж нашій вільній людині всіми законами держави гахтується не рабська, а вся повнота слободного самооприділення. І кожна національність в свою чергу мусить знати собі місце на землі і своє становище міжу других народів свігу, для неї, як і для індивіда, потрібна спрoмога, без усяких перепон, вільного національного самооприділення. Ілоти, звойовані спартанцями, не могли мати майже ніякого самооприділення, бо сами собою не управляли, правили ними другі канчуками і скорпіонами, правили як двоногою скотиною. Та з рабством не мириться гідність (достоїнство) людей, а надто цілих народів. Усуваючи пута, як окремі люде так і цілі народи поволі йдуть до того, аби самим правити собою, простують досамоуправління, бо тоді ніщо не мішає їхньому самооприділенню.

Мало місця самооприділенню, як є куце самоуправління, от хотьби по типу того упрощеного земства, що дав Сто-

липін нашої правобережній Україні і яке так далось у знаки селянам, що вони бідолашні тепер не можуть чути самого слова земство! Коли ж самоуправління найширше, коли нарід сам хазяїн на своїй землі і почуває себе не гостем, а в своїй власній теплій хаті, тоді в своїй хаті, як сказав Шевченко, своя правда і сила і воля, в такім разі ми маємо найбільшу повноту самоопреділення. Самоуправління більш менш широке носить назву вже автономії. В інтересах недержавних народів, щоб тая автономія була як найширша, тоді досягається найбільша повнота самооприділення.*)

Автономія в федерації і без неї Широка ж автономія найкраще забезпечується в рівенстві народів перед державним правом, однаково великих чи малих. Це рівенство без гніту та пониження, без зменшення прав одного на вигоду другого досягається в спільці (союзі) вільних народів. Спілка, що зветься федерацією держав, країн чи народів одна дає вільно дихати, дихати повними грудьми всім своїм складовим частинам одного цілого. Найбільша повнота і забезпеченність автономного життя (України) тільки в федеративнім устрої держави (Росії). Того то федерація без широкої автономії складових частин не буває, тоді як автономія вузенька можлива в нефедеральній (унітарній) державі, але в такім разі ні всіх прав, а ні всіх інтересів автономного народу не забезпечується.

Федерація та автономія і державне право. Великобританія відносно своїх заморських колоній довго вела політику паразита: нетружено висмоктувала з їх майже всі соки. Та після того, як од неї одпали Північно-Американські сполучені штати, вона схаменулася, і тепер ми в державнім житті Англії з гнітністю постерігаємо не хижацьку, а в вищій мірі прозорливу доброзичливу колоніяльну політику. Англія стала давати широку автономію всім тим колоніям, які тільки можуть бути політичними тілами здатними до самоврядування. І не сьогодні—завтра вона перетвориться в найбільшу в світі федерацію народів і колоній.

*) Разуміється вся повнота виключного національного самооприділення досягається в повній незалежності, в суверенності народу, в самостійності, скажемо, Української чи якої іншої національної держави.

Пануюче нині в науці вчення про державу виробило і має свої абстрактні ідеальні типи простої держави. Іноді воно осуджує ту чи іншу форму такої держави, коли вона не підходить під вироблений трафарет. Та федеративна держава, як от Германія, Швейцарія, Північна Америка,—явище безмірно складніше ніж государство просте. Тут всякі шаблони та шкільні типи вже пасують, вони і мусять бути відкинуті. Життя вільно собі витворює все нові й нові форми і ніякі греблі та препони з консервативних вчених йому в тім не пошкодять. А відомий професор державного права Єллінек, мислячи про такі великі держави, як Росія, говорить: „Великій державі легше і плодотворніше розвивається в федералістичній формі, ніж в формі єдиного государства, якби те єдине государство не було децентралізоване“^{*)}. Таким чином, з погляду державного права взагалі домагання федерації, (в тім числі значить і федеративного устрою Росії) і автономії (розуміється і автономії України) не тільки виправдуються, а навіть витаються. Це—найкращі форми здорового існування для таких держав—велетнів, як Росія. Централізм же неминуче доведе їх до загибелі і розпаду так, як колись він привів до того величезну Римську імперію.

Приклади федерації.

Класичним прикладом новітньої федеративної держави є Швейцарська союзна республіка. До 1848 року то був тільки союз 22-х цілком суверенних^{**)} візових земель і городських республік. Після ж 1848 року це вже одна цільна федеративна республіка, при чім окремі вікові землі і городи мають саму широку автономію, являючись ідеальними органами місцевого самоврядування. Верховна установча (учредительная) влада—в руках самого народу, котрий може переглядати свою конституцію, коли йому завгодно. При чім основні закони можуть бути змінені, або звичайним шляхом з передачею потім зроблених постанов на всенародне голосування (референдум), або по домаганню (ініціативі) 50 тисяч правоспособних громадян. Взагалі ж правління Швейцарією організовано

^{*)} Єллінек. Право сучасного государства; т. I, ст. 526.

^{**)} Суверенітет—здатність до виключного правового самооприділення.

так, що про діла всієї держави пеклюються і рішають громадяне всього господарства, про спільні інтереси автономної області (штата) дбають тільки громадяне цього штата і, наприкінці, про справи общин видають сами тільки члени данної общини.

Штати північної Америки раніш були зовсім самостійними суверенними державами. Далі, ради оборони своєї незалежности вони об'єдналися. Нині ці 53 окремі штати є автономні області, а в цілім мається суверенна федеративна республіка Північної Америки.

Переважно на економічнім зпочатку ґрунті, ради знесення таможенних кордонів, із самостійних поперед і цілком суверенних окремих держав (королівств, фюрстерств, вільних городів і т. п.) виникла могутня федеративна Германська монархія. Складові її частини, як члени федерації, мають саму широку автономію. Настільки широку, що деякі з їх, як пережиток, мають навіть незалежне і особе від цілої Германії право самостійних міжнародніх зносин, являючись визначним суб'єктом міжнароднього права.

Оці всі три наведені приклади однакові тим, що поперед самостійні, зовсім суверенні держави, опісля об'єднуються в спілку, і так повстає нова суверенна федеративна держава. Та історія знає приклади і цілком протилежного характеру: як держави поперед єдині (унітарні) опісля стають федераціями. Так Бразильська республіка зпочатку була єдиною державою, потім перетворилася в федерацію сполучених штатів. І нова тепер організація лише змінила свій попередній державний устрій, свою конституцію. Так сталося і з другою американською республікою Мексікою. Але що всього цікавіш, на подібний же шлях перетворіння з унітарної в федеративну державу стала Англія. Нині вона явно реорганізовується на федеративній основі. Діло йде про перетворіння Англійської імперії в союз, в федерацію метрополії (Великобританії) і її автономних колоній (Канади, Капської Землі, Австралії і т. д.) Спорять тільки об тім, чи кожда автономна частина імперії нехай має свій парламент, а для порішення справ спільних (общих) всій імперії організується загально-імперська державна рада (общеймперській господар-

ственный совѣтъ), а чи реорганізувати англійський парламент, увівши в його представників од всіх автономних частин. Історія видимо судила, аби й Росія пішла шляхом Бразилії, Мексики та Англії і з єдиної (унітарної), централізованої держави стала федеративною, причім її автономними частинами будуть як окреми народи (Україна, Білоруси, Грузія і т. д.) так і цілі області (Сібір, Туркестан, Кавказ і т. п.).

Помиляються ті, хто каже, що тільки од самостійности, через конфедерацію веде шлях до федерації. Коли б це було так, то всім націям, що зараз не є самостійні, а в тім числі і Україні, ніколи б не бачити федерації. З другого боку, коли б Україна була вже самостійною, то при її величині та силі хто зна, чи мала б вона потребу шукати з кимсь небудь федерації? Адже в федеративній державі вона б мала лише широку автономію. І певна річ, що самостійности мабуть ніхто не схотів-би проміняти на автономію!

Приклади автономії.

Коли якийсь нарід, область чи колонія, входячи в склад другої держави, має свій законодавчий орган (парламент чи сойм) і сам по своїм законам організовує світську і духовну владу, військове та гражданське управління і суд, а також порядкує своїм бюджетом, тоді ми маємо автономію. Країна, яка являється автономною, таким чином, має своє особе правительство, свою особливу систему установ (учреджень), особу судову організацію, хоч разом з цими органами країни рівнобіжно їм на тій же території розвивають свою діяльність і деякі загально-державні органи, що виступають вже од імени цілої федерації, щоб в самих головнім та принципіальнім об'єднувати всі часті одного цілого.

Найширшу автономію,—це слід замітити нам українцям,—мають колонії Англії. Канада, наприклад, має свою державну організацію (конституцію) і свій особий парламент. Із намічених Канадою кандидатів метрополія (Великобританія) призначає одного якогось Генерал-губернатором Канади. Цей генерал-губернатор,—по принципі парламентаризма,*) прикликає до влади кабінет, що складається з кількох міністрів. Міністри ці одвічальні перед законодавчим зібранням колонії. Колонія поділяється на цілий ряд штатів, чи про-

*) В законодавчій органі різні партії представлені не однаково. І генерал-губернатор прикликає якогось небудь видатного члена тої партії, яка має там більшість. Йому й доручає скласти кабінет.

вінцій. Управління кожною провінцією збудовано так само, як і всієї Канади. Вони стоять до Канади так, як Канада до метрополії, являючись областями другого порядку. Кожда провінція в свою чергу автономна, бо має свою конституцію і свій парламент. Із вибраних провінцією кандидатів генерал-губернатор їдного призначає губернатором провінції. Губернатор цей, в свою чергу, по принципу парламентаризма, прикликає до власті кабінет, одвічальний перед законодавчим зібранням провінції... Так же збудована федерація Австралійських колоній Англії. Широку автономію має і Капська земля.

Все ж таки при всій широті автономії англійських колоній, не дивлячись на те, що тут мається і свій законодавчий орган та свої власні установи, і своє військо та свій військовий флот, вони не є окремі суверенні держави через те, що їхня конституція поміщена в Англійських законах, які англійський парламент може змінити без жадної участі колоній. Автономні англійські області можуть, значить, організовуватися тільки в межах, які установлює англійський парламент своєю односторонньою волею, що не зовсім гаразд, бо це не дає гарантії прав автономним областям. Діло в тім, що формально ніщо не мішає англійському парламентові, коли він схоче, змінити або укоротити автономію тої чи другої області. Може цього й не зробе він, та на великодушність і моральність сильного в наш матеріяльний вік і особливо коли справа йде про долю всього народу спирати справу було б наївно. От же хто може, той нехай шукає своїй автономії гарантії інших.

Гарантією існування окремих автономних одиниць є правило, що зливається з другими чи ділиться ці автономні частини, а також утратить свою конституцію, вони можуть тільки за згодою законодавчого зібрання відповідної області. Так уміло й гарантувала свій автономний лад Крoація. Вона входить в склад Угорщини. І діла спільні (общіє) для всіх земель корони святого Стефана (так ще можна назвати Венгрію) роз'язуються Угорськими і Крoатськими, по змісту однаковими законами. І жадна зміна державно-правового становища Крoації не можлива без згоди крoатського сойма. От же нашим українським послам в загально росій-

ським установчім зібранні цей спосіб гарантії своїх автономних прав треба собі добре замітити, щоб під слушний час не дати маху.

Росія. Академик Бодуен-де-Куртене каже: Росія це—государство чудовище. В своїм централізмові воно шкідливе для людей. Воно розвалиться од власної ваги, коли не настане автономізація всієї держави. Не ждуть же розвалу, аби потім об'єднувати в федерацію розвалені частини: окремі народи й області. Росія—імперія народів, влучно завважує другий вчений і публіцист, а коли це справді так, то справи Росії мусять стати ділом всіх народів що її населяють, вона мусить бути федералізована. І старий царський лад, що скриготав зубами, коли чув такі слова, як федерація та автономія, помимо своєї волі бувши примушений суворою необхідністю, фактично зробив з Росії федерацію. Бо Росія розкромсана на генерал-губернаторства, в котрих самодержавні сатрапи видавали закони „по усмотрѣнію“ і являлися повними хазяїнами над життям і смертю „обывателей“—хіба така Росія не є федерація? Правда, федерація старапій, автономних деспотій, але все таки федерація, бо кождий сатрап (генерал-губернатор) мав саму найширшу автономію, яку тільки можна собі уявити.

Думка про федеративний устрій Росії на всім протязі її історії ніколи не завмерла.. У нас Кирило-Мефодієвське братство засноване в 1846 році кликало до федерації славянських республік, таких як от Україна, Великоросія, Польща та інші. Славнозвісний громадський діяч і борець за кращу долю України проф. Драгоманів казав, що треба добиватися автономії кождої громади в її справах. Для вільної ж спілки (федерації) громад України він визнавав необхідність повної самостійности. Нині за федеративний лад Росії стоять всі недержавні народи, всі невеликороси, котрих більшість в державі: Великоросів—бо на всю Російську державу лише 45% всієї людности, тоді як невеликоросів 55%. Опріч того автономного ладу домагаються не тільки окремі народи, як от українці, білоруси, татари і т. д. а й цілі великі області (Сибір, Кавказ, Туркестан), населен між иншим і великоросами. За федеративне

ж урядування Російською державою стоїть козачество: Донське, Кубанське, Терське, Оренбургське та інше... Наприкінці треба сказати, що за автономний поділ федеративної Росії стоїть одна з найсильніших великоруських партій в Росії, партія соціалістів-революціонерів. В останній час за автономію України держить руку і Російська соціал-демократія. Стає ясно, що Росія кінець-кінцем піде тим шляхом на який вже стали, або стають найбільш могутні держави в світі, як от Північно-Американські З'єднані Штати, Германія та Англія, та найбільш культурні, як от Швейцарія. Аби бути могутньою та культурною з централізованої Росія повинна стати федеративною.

За федерації та автономії зберігається державна та громадська енергія, бо усуваються національні та вірові „трєнія“. Ця енергія цілком направляється на те, аби поладити загальні соціально економічні та політичні питання.

У складі федерації Росії будуть автономними частинами національно-територіальні одиниці (Україна, Біла Русь, Грузія і т. д.) та областні (Сібір, Кавказ та інші). Можливо, що одному двом народам буде дана національно-екстериторіальна автономія (Євреї, Вірмени). В свою чергу ці автономні одиниці, як от Україна, можуть бути федераціями другого порядку. На Україні, скажемо, кожда губернія буде теж автономною в своїх хатніх справах і стояти до цілого (до всієї України) так, як стоїть сама Україна до всієї Російської федерації. Порядок правління міг би бути, наприклад, таким, як в Англійських колоніях. Україна вибірає чоловіка, якого Федеральний уряд призначає генерал-губернатором, по нашому скажимо Гетьмана, цілої України. Гетьман по принципі парламентаризму прикликає до влади кабінет міністрів одвічальний перед Українським Соймом. Кожда автономна губернія в свою чергу оббірає людину, яку Гетьман затверджує губернатором, ми б могли назвати його, наприклад, наказним Гетьманом. Наказний Гетьман прикликає до влади кабінет, одвічальний перед Соймом своєї губернії і т. д...

Україна. Український нарід має всі прикмети окремої національності. Перш усього він має свою історію, велике

історичне минуле, а при тім і свої славні традиції. Тоді ще, коли ні один народ нової історії не мав республіканської форми правління, Україна мала республіку з самим демократичним ладом, республіку в якій вся старшина од низчої і кончаючи аж гетьманом була виборною. От же в нинішню політичну добу ми ще й того стоїмо за республіканський, а не монархичний лад, що це підказує нам наше минуле.

Історичні традиції. Ми вітаємо оповіщення Урядом республіканської форми правління, бо це вертає нас до рідних традицій старої гетьманщини... Ми потім не можемо не бути автономістами, коли по злученням з Москвою весь час боролися за свою автономію, доки то московський централізм її не одняв у нас зовсім. Та не однята традиція! Ог же з історичної традиції ми українці є і республіканці і автономісти, иншими ми не можемо бути. Проте ми маємо заповіт наших батьків, дідів, прадідів... Як не держатимемось його кістяки їхні встануть з могил і наше покоління прокленуть!..

Етнографічний тип Українців. Другою прикметою України, як національності являється наш окремий етнографічний тип. В залежности од географічного і кліматичного положення нашої землі, під впливом нашої природи, ми маємо свою, властиву тільки нам, психіку, мову, звичаї, пісні, побут і т. д. Ця наша цілковита оригінальність з етнографічного боку ставить необхідним оригінальне й виховання. Нас не можна учити так, як учать великоросів, а треба дати нам виховання в своїй атмосфері, нас треба вчити на нашій мові. Відціль законність і неминучість для українців мати свою школу низчу, середню і вищу українізованною.

Ми маємо абсолютну більшість на своїй землі. Третя прикмета нашої національності в тім, що наш народ не розкроплений, а густо і сплош заселює великі обшари землі, посідає величезну територію. Статистика показує, що на нашій землі на сто душ людей живе:

Українців	74 ⁰ / ₀
Великоросів	11 ⁰ / ₀
Євреїв	7 ⁰ / ₀
Німців	1—2 ⁰ / ₀
Поляків	1—2 ⁰ / ₀
Білорусів	2 ⁰ / ₀ і т. д.

От же, як бачимо, ми на своїй території являємо абсолютну більшість і це в той час, як є на світі і навіть в Росії народи котрі, або зовсім перебувають „в разс'янні“, як євреї, або мають по деяких повітах більшість лише відносно, як вірмени. Нарешті є дрібненькі народці хоть і одної раси та з різкими одмінами її в залежності од природніх умовин. Я говорю про Кавказ. Його громадські діячі, мислячи про рідні гірські племена, розводять руками од такої різноплемінности, яка там стрівається: що не долина серед гір то й окремий клопоть ентографичного матеріялу. І устрій Кавказу здається тільки й можливий в формі областної автономії, автономії конгломератів людських. Областна ж автономія підходить ще й до тих великих областей де хоть і є зачатки національностей та ще в потенціалі, вони ще сплять, а взагалі вся область має спільні економічні, культурні та інші інтереси—(Сибір, Туркестан). Євреї та вірмени, що не мають своєї території добиваються собі автономії безтериторіяльної, котру ще звуть екстериторіяльною, національною, иноді персональною. Де хто й нам радить таку автономію собі клопотами, та спасибі за пораду—ми маємо свою власну територію, свою землю і через те нам треба національно-територіяльної автономії, якої ми і добиваємося.

Територія У склад національно-територіяльної автономії України повинні вийти—цілі, чи частини-аж 13 губерній: Волинська, Подільська, Холмська, Херсонська, Київська, Полтавська, Чернігівська, Курська, Вороніжська, Харківська, Катеринославська, Таврія, Чорноморія та Кубань. Од їх будуть одрізані частини—повіти та волости де українців або зовсім немає, або коли й є, то вони складають собою національну меншість. Натомість будуть приєднані українські повіти, волости чи села сусідніх губерній, як от Бесарабії (Акерманський та Хотинський

повіт), Гродненської, Минської губ., Донщини, Ставропольської губернії, де українців є більшість. Аби не було насильства, що до тої людности, яка живе близько границь, аби такі громадяне могли вільно себе определити до тої чи иншої народности, могли без примусу собі вибрати матірью Україну чи кого иншого, там буде зроблено плебісцит: кожного спитають, до кого ти хочеш належати: до українців чи ні. Після того установиться границя території України: по один бік наш нарід буде в більшості, а по другий—в меншості. Тут вже для українців потрібне забезпечення прав меншости.

Всього українців на світі, коли полічити й тих, які пробувають за межами нашої території, котрі розпорошені по Сибіру, Америці і т. д., налічується біля 30 мільйонів душ. Україна як по площі так і по населенню порівняючи дуже велика, вона геть більша Сербії, Болгарії Румунії, Швеції, Норвегії, більша таких держав як Бельгія, Голандія, Данія...

Повнота самооприділення. Коли Росія останеться такою, як вона досі є—не федеральною, а централізованою державою, то як би вона не була демократична, навіть соціалістична, життя в їй не буде йти вільно. Франція має демократичну республіку, та централізм в цій державі дуже живу ініціативу і самодіяльність народу, тому французський лад далеко відстав од державного ладу в Англійській імперії, котра по волі стає на шлях федерірованія. У Великоросії психологія і народу і інтеллігенції—психологія „собрателей землі“, хазяїнів держави. Великороси самовпевнено приписують собі особливі і виключні заслуги в будуванню Росії, які по їх думці дають їм особливі права порівняючи з другими народами. Справді, великоруси хоть і збирали Русь, та не сами, за те само, великоруське плем'я з Росії зробило величезну тюрму, як для всіх инородців, так і для самих себе. Коли б не німецькі гармати розбили замки тієї в'язниці, довго б тюрма та оставалась не скасованою. Росія, скажемо ми, досі була темною могилою слов'янства. Великороси в централізованій хоть би й демократичній Російській республіці по інерції будуть і далі вигравать ролю тюремщика та брязкати заржавілими ключами. Вони будуть

мішать національному самооприділенню других народів, коли ті не получать як найширшої автономії, а вся держава не стане федеративною. Ось вам свіжий приклад. Київська Губернська Земська Управа в червні 1917 року звернулася в Петроград за асігнавкою в 3 мільйони карбованців на культурні потреби Київщини. Члени „Временнаго Правительства“ фактично в цей час демократичної Російської республіки одповіли представнику Київської землі: „Гроші дамо, коли вони призначені не на українізацію“. От і маєте собі самооприділення народів!

Коли б Росія була автономізована по рецепту конституційно-демократичної партії і, значить, автономними б явилися області, а не народи, коли б національний організм України був розкраяний на цілий ряд автономних штатів Російської федерації і при тім не по національній прикметі, це не тільки не сприяло, а ще шкодило б розвитку здорового національного життя. На 13 губерній тільки половина мають більш менш чисте українське населення. А останні губернії мають повіти також і з не українським людом. В такім разі автономна Чернігівська, наприклад, губерня, де є повіти неукраїнські представляла б картину постійної бізугавної боротьби двох національностей: української і великоруської. Бачили це по областній автономії Галичини, де поляки вели безупинну боротьбу з українцями, щоб треба було доводити нікчемність принципів областної автономії.

Тільки тоді, коли в автономну область входять люде однієї національності, а держава являє собою союз таких автономних одиниць, як вона, значить, є федеративною, забезпечується вся повнота національного самооприділення. Нарід в своїй хаті сам хозяїн. Як схоче так і влаштовує своє життя. Ніхто не помішає по українському вчитись, позивати до суду, говорить з адміністрацією, устроїть форму правління так, як підказують історичні традиції і т. д. Того то ми, українці, і стоїмо за національно-територіяльну автономію в Федеративній Росії.

Автономізм чи

самостіництво. Де хто скаже: ні, найповніше національне самооприділення не в національно-територіяльній чи в якій будь іншій автономії, а в самостійній Україні. І я скажу, це правда. Але ми доки що не

утратили ще віри в те, що в самоуправлінні своїм, в нашій широкій автономії, не пориваючи зв'язку з новою федералізованою Росією, без междоусобної війни між Україною і Велікоросією ми мтаимемо всі права, які потрібні для самоопреділення національного і економічного. Доки ця віра в українського народу ще живе, самотійницькі мрії не матимуть фізичної опори. Коли ж російська демократія не підійметься до федеративного устрою Росії, як вона схоче лишиться тільки новим тюремщиком при дверях старої тюрми народів, як ми останемося одуреними в найсвятійших своїх надіях, тоді перед нашим народом стане *ultima ratio*, тоді великого і малого Росів розсуде меч, а далі—історія. Доки ж що повторяю немає в нас підстав рішуче рвати з Росією і обдаровувати світ і себе новою війною, новим рядом фортець [кріпостів] по границях, новим суперницьким озброюванням, таможенною китайською стіною...

*Економіка дік-
тує нам авто-
номію.*

Та коли б ми й зовсім забули вже свою українську мову, втратили свій національний тіп, стали те ж велико чи общеросами і, значить нам не нужно б було вже ніякого національного самовизначення, то й в такім разі автономії б ми добивалися. Тільки йшли б до неї по одним тільки економічним причинам. Зараз, як показує статистика, відносно України ведеться паразитарна політика висмоктування з неї соків. По офіційальним відомостям*) у державний дохід за 1903 рік взято з України 519 мільонів карбованців. А розход, витрачено на українські потреби тільки 279 мільонів карбованців, 240 же міль. або 46% вже нам не повернуться. По кожній губернії окремо хай скажуть цифри:

*) Зібраним П. Соколовим, дивись Укр. Вѣст., 1906 року, № 2.

Г у б е р н я	Взято з	Поверну-	Неповер-	0/0 не- поверне- них гро- шей
	неї	то їй	нено	
	В ТИСЯЧАХ КАРБОВАНЦІВ			
Херсонщина.	66.738	27.955	39.783	60%
Київщина . . .	144.604	66.388	78.216	54%
Полтавщина . . .	18.784	10.353	8.431	45%
Харківщина . . .	18.912	45.355	36.557	45%
Катеринославщина . . .	62.318	34.471	27.847	45%

Коли ми так переберемо всі губернії нашої землі, то побачимо, що біля половини доходів взятих з України їй назад не вертається. Виходе, що ми то ні з кого не годувалися, а сами годуємо других. За яку дяку? приходиться спитати.

На всеукраїнським конгресові у Києві в квітні 1917 р. була вивішена статистична справка, яка показувала, що до 1907, приблизно, року з кожного рубля доходу, що збирався казначейством з нашої землі 40 коп. забірав собі центр. В останні ж десять років забиралося вже не 40, а 45 коп. „Як не буде українського союму, що далі буде?“ лукаво запитувалось в таблиці. Ясно, що коли ми не здобудемо собі автономії, далі буде більше з нас браться і менше нам даватиметься. От тому то, як би ми й перестали бути українцями, то як людям експлоатованого краю, аби не дозволить себе визискувати і далі, необхідно б було все таки добиватися національно-територіяльної автономії України в федеративній Росії. Так нещасна Ірландія, яка на протязі вікового англійського гніту втратила навіть свою рідну древне-кельтську мову, а стала балакати по англійському, в силу переважно економічних причин не перестає вперто добиватися собі автономії, свого давно жданого гомруля.

*Автономія
та земельний
фонд.*

Всі, які тільки не є землі України, казенні, монастирські, удільні, поміщицькі та інші, всі вони разом будуть одчислені в земельний запас, в український земельний фонд, яким буде розпоряджатися український нарід через Центральну Раду. Автономія не може бути без того,

щоб не було свого земельного фонду, а він то надзвичайно важний для селян, важно щоб на землі нашого краю не пустить хоть би й нужденних та чужих захожалих людей: в нас бо досить є й своїх бізземельних та малоземельних. На землі України накидаються вже зараз поляки, сажаючи польських селян на латифундіях великопанської шляхти, що роскидані на Вкраїні, вирываючи таким чином ті землі з рук наших хліборобів. На добрі землі Херсонщини, Таврії та Катеринославщини цілять і з Вели коросії. І як що буде один земельний фонд на всю Росію, станеться так, що наші землі заселюватимуться і поляками і великоросами і може ще ким, а нашим дядькам, чого доброго, знов доведеться кидать свої гнізда, та мандрувать за землею геть на Сібір. Коли ж буде окремий земельний фонд України, то наш нарід, що складається в більшості з селян, розпоряжаючись тим фондом, собі на зле не зробить, і землі України підуть до рук тих людей, котрі її тепер населяють. Таким чином, наші селяне получат більше пахаті, і десят. з лишком на душу, тоді як в неукраїнських 31 губернії, пахоті прийдеться на душу тільки 0,55 дес., або 1320 кв. саж. І це не буде несправедливо з державно-хазяйнячого погляду: в останніх бо неукраїнських губернях європейської Росії за те є багато лісів, в котрих зросла тая людність, добре знаючи лісовий промисел. Тій людности, великорусам і білорусам, не страшне переселення в сибірські тайги, що єдино тільки осталися для переселення, тоді як нашим селянам хліборобам здебільшого степнякам, той колонізаційний фонд не по натурі. Наші переселялися на Амур та Усурійський край, доки були там степи та луки, доки не наткнулися на лісові багнища. Охоче йшли на Сірний Клин, в Степовий край, поки не вдарилися там в безводдя. Переселялися в Сібір, доки одвод участків не зайшов у тайгу. Нині для переселенців з України немає місця за Уралом, тож хай селяне знають, що тільки український земельний фонд забезпечить їх землею та ще й в себе дома. За самостійність його треба боротися, пам'ятаючи що такий земельний фонд без широкої національно-територіальної автономії України неможливий.

Робітник наш в автономній країні буде мати освіту

на рідній мові, скорійше здобуватиме науку, краще її засвоюватиме і через те буде витримувать конкуренцію на робочому ринкові з робітниками інших, більш освічених народів. Так скінчить сумне явище, що наші люди на фабриках та заводах єсуть саму брудну роботу, оставляючи все чистіше, що краще оплачується, в руках прийдешніх робітників, більш освічених та пристосованих до мізкуватої праці.

Автономія Люде, які проживають в однім місці, *вигодна і не* квартирі, хаті, в одній волості, повіті, *українцям.* губернії чи області обов'язково починають мати спільний інтерес, хоч би вони були і не однакові по національності, вірі чи партійним поглядам. Граждане, що випадково зходяться на мітинг під откритим небом всі заінтересовані, наприклад, в тім, щоб на їх не наскочив автомобіль і не подавив їх. Люде якогось села всі зацікавлені, щоб село, наприклад, мало гас, крам; городяне, щоб був регулярний підвоз хліба. Граждане, що живуть в нашім краї, хоть би й не українці, і не православної віри і т. д. мусять стояти за одно з нами, аби облегчити собі життя і не губить марно часу на сварку і боротьбу. Всі ми, що живемо на Україні—українець, єврей, поляк, великорос однаково заінтересовані, аби на кождий карбованець доходу, що з нас береться, половина не пропадала для нас. Всі ми потім заінтересовані в мирнім, спокійнім житті і т. п., а це все найдемо в національно-територіяльній автономії. Так що автономія України прямо в інтересах не тільки наших, а і всіх людей, які тільки живуть на її території, особливоколи не українцям ми гарантуємо всі права меншости.

Права меншости. Права людей не українців, що будуть жити серед нас, або коротче права меншости, вміщають в собі право окремих особ брати участь в законодавстві, суді, та адміністрації, а також мати свою рідну школу. У вільній державі повинна бути абсолютна терпимість до всіх партій, які б тільки не були, до всіх національностей, до всякої віри. Громадяне на території України, всі громадяне біз винятків, повинні бути рівні в своїх правах. Не можна бо лічити одну частину громадян

„пожираючими“, а другу—„блюдом“, ми на це не здатні, бо **маболіло нам бути весь час тільки блюдом**. На вільній Україні ми влаштуємо життя так, що люде різних народностей будуть жити рядом в згоді, а не так, як живе кішка з собакою. Ми, більшість, не будемо мислити себе „хазяями“ в протилежність меншості—„гостям“ і ставити тую меншість в повну залежність од своєї ласки чи немилості. Поділу на хазяїв і гостей не повинно бути.

Їх забезпе- Можна вказати два принципові **чення.** хи забезпечення прав меншості. По першому з їх ці права забезпечуються національно-екстериторіяльною втономією. В середні віки існували екстериторіяльні автономії (автокефалії) різних церков. Ті релігійні громади мали особу політичну організацію, з своїми особливими законами, окремими судами, поліцією і цензурою. Нині екстериторіяльна автономія, наприклад, євреїв на Україні тягне за собою паралельно з нашим українським общеврейський сойм чи парламент з законодавчими функціями. Закони ним видані являються обов'язковими для всіх євреїв і тільки лише євреїв. Вони мають особливі суди і свою поліцію обов'язкові для самих тільки євреїв. Таким чином цей пережиток середньовіков'я, цей воскреслий мертвець, екстериторіяльна автономія являється державою без ґрунту під ногами, без своєї власної густо заселеної території, государством без оприділених навіть ґраниць. Як євреї ширше розбредуться по землі ці ґраниці роздвигаются, а зкочовують звідкільсь—ґраниці звужуються, получается государство кочовое, бродяче, циганське—якийсь nonsens! з погляду державного права.

По другому способу забезпечення прав меншості рішається законом про повну свободу союзів і обществ. євреї, наприклад, організовуються в національні чи партійні громади, ті громади об'єднуються в союзи, союзи в свою чергу об'єднуються в спілку, получается центральний орган, національний союз союзів. Він уживає всі засоби, як би застояти інтереси єврейства.

Далі, на сторожі прав національної, як і всякої іншої меншості, незмінно стоїть пропорціональне представництво.

Аби пояснити його суть візьмемо чотири рівних виборчих участки, наприклад, по Києву і побачимо, що вийде коли вибори провести в їх по принципу більшості, тобто коли вибраним буде той, за кого подано більшість голосів, а що станеться, як зробити пропорціональні вибори. Хай на виборах борються українці і не українці.

УЧАСТОК	В ньому подано голосів		Мають депутата	
	За українців	За неукраїнц.	Українці	Неукраїнці
I	6000	—	1	—
II	2900	3100	—	1
III	2900	3100	—	1
IV	2900	3100	—	1
	9300	14700	1	3

На ці чотири участки, коли вибори провести по принципу більшості, тільки один депутат буде належати українцям, хоч вони получили більше голосів (14700), а три будуть мати не українці, не дивлячись на те, що за їх подано менше, лише 93 0 голосів, а коли вибори провести по пропорціональному принципіві, такої несправедливості не буде, українці получат два депутата! Як згадати, що 24 тисячи виборців вибірають чотирьох депутатів, що значить на одного депутата падає 6000 голосів, то за виборів по принципу більшості пропадає, в такім разі, українських голосів $(14700 - 6000) = 8700$, а за виборів по пропорціональному представництву тільки $(14700 - 12000) = 2700$, різниця величезна!

Після всього сказаного ми зробим де які конечні висновки. Ми переконані, що найкращою формою політичного устрою величезної російської держави являється федерація народів і країн. В ю російську федеративну демократичну республіку, як рівноправний член, увіходить автономна Україна. Національно-територіяльна автономія обнімає як цілі, так і части губерній і областей в Росії, де етнографічний склад людности переважно український. Автономна Україна має свій сойм, (парламент) у Києві,

обібраний загальним, прямим, рівним та потайним голосуванням, з пропорціональним представництвом, про яке ми тільки що говорили. До компетенції нашого сойму відноситься все те, що не ввійде в круг загально-державного законодавства. Для порішення справ загально-державних, тих справ, які відносяться до всього федеративного цілого скликається загально-російський парламент, що збирається в столиці Росії. В нього входять і представники від України обібрані тим же виборчим порядком, що й до сойму. Число наших депутатів пропорціонально числу людности України.

Складніше питання про компетенцію загально-державного парламенту. Взагалі до компетенції федерального парламенту і уряду відносять: 1) Міжнародні стосунки всієї держави. Призначення послів консулів і т. д. 2) Оборона цілості держави, як сухопутна, так і морська. Військо, розуміється повинно бути і українське, а одбуває срок дійсної служби на своїй рідній землі. 3) Монетна регалія. Політична економія констатує велику незручність від того, що кожна країна має свою монету, і стоїть за існування одної якоїсь монети для всіх народів світа. 4) Через те, що федеративна Росія не буде поділена таможенними кордонами, а буде мати один кордон для всієї держави, до компетенції федерального парламенту відноситься таможена частина і таможені тарифи також всі посередні (косвені) податки. 5) Нарешті, позаяк рівнобіжно з автономними на Україні будуть існувати де які федеральні влади, то до компетенції загально імперського парламенту відноситься і установа прав, обов'язків і функціонування на Україні федеральних установ і влади.

*Центральна
Рада та Генеральний Секретаріат.*

Думки виложені попереду не є для нас одна тільки теорія, тільки мрія: автономія України вже народилася!

В той час, коли пишуться ці рядки (місяць вересень, 1917 року) у нас є організований уже орган автономного національно-територіального представництва од людности всієї України. У нас є Українська Центральна Рада, що періодично засідає в Ки-

тві. Міжу сесіями У. Ц. Ради по її уповноваженню постійно проваді свою роботу у Києві ж так звана Мала Рада з небагатьох представників головніших партій і напрямків що є в Центральній Раді. Краєві міністри наші звуться Генеральними Секретарями, делегуються від різних політичних партій і являються одвічальними перед великою і малою Радами. Як в Українській Центральній Раді, так в Малій і в самім Генеральнім Секретаріаті цілком забезпечено представництво національних меншостей.

Витворений українським народом цей новий автономний лад України нині визнається уже і Всеросійським Временнимъ Правительствомъ, правда з компетенцією доки що тільки на 5 губерній: Київську, Подільську, Волинську, Чернігівську та Полтавську. Таке вимежування з цілої України її частини, хоть і більшої, розуміється, нас не задовольнило, скрізь викликало обурення і не за горами той час, коли вся етнографічна Україна буде об'єднана, як автономна одиниця.

Конституція нового ладу на Вкраїні вилилася в інструкції Временаго Правительства Генеральному Секретаріату, яка теж мало кого задовольнила і на яку ми, українці, дивимося як на один з етапів до дальшійшого розвитку автономії, яка органічно зростає. Роста можна сказати не по дням а по часам! Зараз вже маємо перший затверджений склад доки що девяти Генеральних Секретарів, а саме: по справам внутрішнім, земельним, фінансовим, просвіти, торгу та промисловости, контролю, праці, міжнаціональних відносин. Останнє секретарство, треба зазначити, єдине в світі, бо наш нарід з неукраїнцями хоче жити в добрі та в злагоді! Опріч затверджених центральним урядом є ще п'ять секретарів, котрі затверджені самою тільки Центральною Радою: військове секретарство, по справах продовольчих, пошти і телеграфу, залізничої та водної комунікації...

„Совѣтъ на-
родовъ“. Можемо сказати більше! Нині заложена вже й перша цеглина самої федерації Російської республіки. Починаючи з 8 і по 16 вересня у Києві відбувся з'їзд представників тих народів Росії, що добиваються переустройства її на федеративних підвалинах. На з'їзді були представники майже од усіх народів Росії, коза-

ків, окраїн. Всі народи Росії однині будуть брать участь в державній творчості. Прийшов час, коли кожний нарід повинен сам взяти у власні руки правління своєю батьківщиною. Росія мусить бути перебудована на основі повного самоопреділення народів, тоді в кождім кутку Росії буде своя краса, своє оригінальне обличчя. Такі думки кермували учасниками з'їзда, подібну ж ідею висловив і голова Временаго Правительства Керенський через свого представника: „Передайте од мене з'їздові, що вільна Росія може бути тільки децентралізованою!“.

З'їзд той організував в Києві постійний свій орган: „Совѣтъ Народовъ“, який підготовлятиме матеріал для майбутньої конституції, федеративної Російської республіки. Матеріал той потрібний для тих установчих зборів, котрі раніш одбудуться у кожного народу з'окрема і для Всеросійскаго Учредительнаго Собранія, котре збереться потім в столиці всієї Росії. В цім то „Совѣтъ Народовъ“, сказав у своїй промові *) професор Грушевський, „мы осязаемъ грядущую федерацію, создающую намъ дорогое отечество, котораго у насъ до сихъ поръ не было. Да здравствуетъ будущая федеративная республика! Да здравствуютъ народы Россіи!“.

О. М и ц ю к.

*) Роботи з'їзда народів велися на російській мові.

КНИЖКА ТОГО Ж. ВІДНОСІТЬСЯ

1. М. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

з листом 1 листу 25-го

2. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

3. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

4. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

5. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

6. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

7. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

8. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

9. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

10. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

11. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

12. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

13. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

14. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

15. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

16. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

17. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

18. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

19. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

20. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

21. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

22. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

23. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

24. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

25. Митрофанов за адресою: Київ, 1917, Число 75

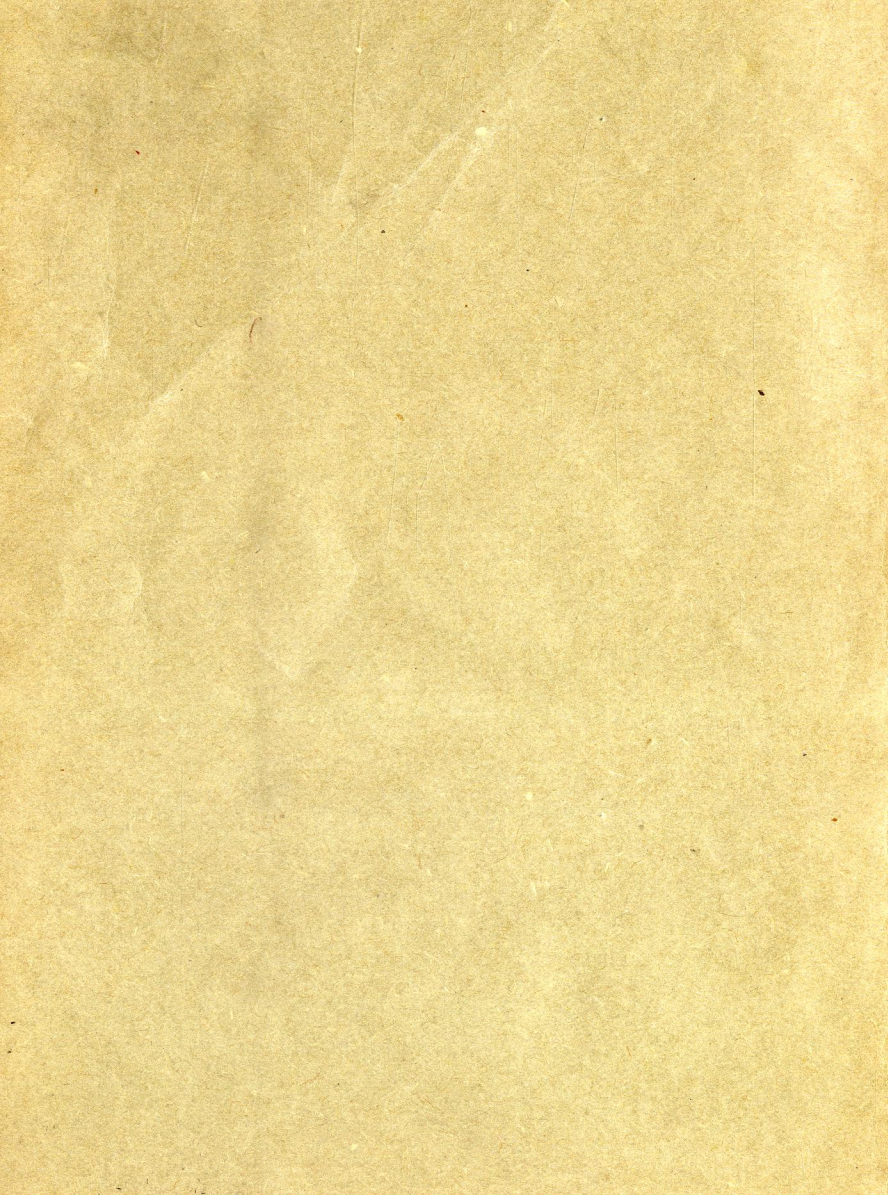
Книжки того-ж автора:

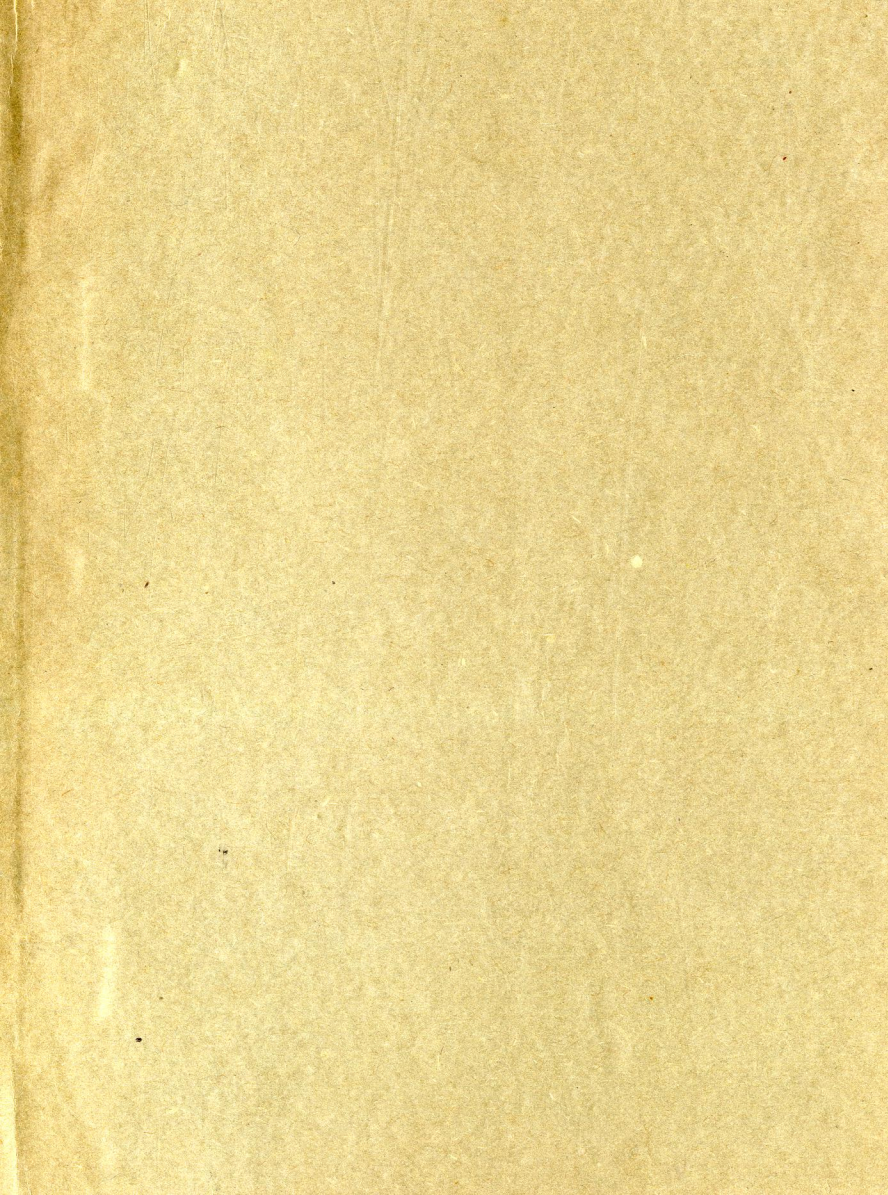
1. М. Шаловал, як поет. Київ, 1917. Ціна 75 к., з нотами 1 карб. 25 коп.
2. Переселення та українство. Ціна 5 коп.
3. Про переселення на Амур та в Усурійський край. Ціна 5 коп.
4. Про переселення на Далекий Схід. Ціна 15 к.
5. Переселення в Західний Сібір. (Має сім малюнків). Ціна 8 коп.
6. Про переселення в Степовий Киргизький край. (На Сірий Клин). Ціна 7 коп.
7. Про піски Полтавщини та їх задобрювання. (Має 14 малюнків і одну карту). Ціна 15 коп.
8. Веремійовська Буча. Львів, 1913. Ціна 12 коп., або 30 сот.

Д р у к у ю т ь с я:

1. Роль общини в майбутній земельній реформі.
2. Вміняємість. Юридико-соціологічний дослід.

Головний склад видань у Києві в крамній коморі т-ва „Час“, Володимирська вул., № 42, та в „Українській книгарні“, Безаківська № 8.

0,72
3979
1986 y

R1

92

36456